

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

คำว่า “สุขภาพ” เดิมนั้นจะจำกัดความหมายในมิติที่แคบ คือ เกี่ยวกับการดูแลร่างกายและจิตใจให้แข็งแรงเท่านั้น กล่าวคือ จะมองมิติของสุขภาพโดยเน้นเพียงแค่การเกิดโรคหรือไม่เกิดโรคเท่านั้น แต่สุขภาพในมิติใหม่มองสุขภาพไม่เฉพาะการเจ็บป่วยเท่านั้น แต่เป็นเรื่องของการเป็นอยู่ของคน และการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข หรือเป็นเรื่องของสุขภาวะ (well-being state) คือการมีสุขภาพดี มีความรู้สึกเป็นสุข ความสมดุล ความเป็นองค์รวมของ 4 มิติ คือ กาย จิต สังคม ปัญญาหรือจิตวิญญาณ ที่บูรณาการอยู่ในการพัฒนามนุษย์และสังคม เพื่อสร้างความปลอดภัยเป็นสุข¹ ความหมายของสุขภาพแบ่งออกได้เป็น 4 มิติ ได้แก่²

1. สุขภาพกาย เริ่มจากการดูแลตนเองให้แข็งแรงด้วยวิถีถูกทางและง่าย ๆ เช่น เลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ครบ 5 หมู่ ออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ ห่างไกลจากเหล้าและบุหรี่ เป็นต้น

2. สุขภาพจิต เป็นการเข้าใจตนเอง เกิดความรู้สึกผ่อนคลายและปลอดโปร่ง เริ่มจากการมองโลกในแง่ดี รู้จักยืดหยุ่นต่อปัญหาต่าง ๆ ใส่ใจต่อคนรอบข้าง เพิ่มความรัก ความอบอุ่น และการเอาใจใส่ครอบครัว อันจะนำไปสู่สภาวะเข้มแข็งทางจิตใจ

3. สุขภาพสังคม เป็นการฝึกฝนเรื่องการเข้าใจผู้อื่น รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ลดความเห็นแก่ตัว และความรู้เรื่องของการแบ่งปัน ในขณะที่เดียวกันก็ต้องเรียนรู้ที่จะป้องกันตัวเองในสภาพสังคมที่มีการแข่งขัน และการหลอกลวงในหลายรูปแบบ กล่าวที่จะได้แย้งและแสดงความคิดเห็นในทางสร้างสรรค์

4. สุขภาพปัญญา เป็นการเพิ่มพูนปัญญาทั้งทางด้านวิชาการและจริยธรรม เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ เคารพกฎหมายและปฏิบัติตามระเบียบของสังคมและหลักศาสนา รักษา

---

¹ กอง บ.ก.วิชาการ, “นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ,” วารสารหมออนามัย 13 (มกราคม-กุมภาพันธ์ 2547):7.

² สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), เคล็ดลับการอ่านเพื่อสุขภาพ (กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), 2548), น. 52.

ขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมต่าง ๆ ตลอดจนมารยาททางสังคม ซึ่งหากนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนิน
อย่างถูกวิธี ย่อมจะทำให้ชีวิตสงบสุข

จะเห็นได้ว่ามิติเรื่องสุขภาพได้ขยายความหมายกว้างไกล ซึ่งการส่งเสริมสุขภาพทั้ง 4
มิตินี้จะต้องเริ่มจากตัวเอง และขยายออกไปสู่คนรอบข้างจนถึงสังคม

ในสังคมไทยปัจจุบันปัญหาสุขภาพก็ยังคงเป็นปัญหาหนึ่งที่คนไทยต้องเผชิญ ซึ่งทาง
ภาครัฐบาลก็ให้ความสำคัญและพยายามที่จะแก้ไขปัญหาสุขภาพ โดยได้นำยุทธศาสตร์ต่าง ๆ
เข้ามาใช้ในการแก้ไขปัญหา เช่น การเพิ่มอัตราการผลิตบุคลากรทางแพทย์และสาธารณสุขมาก
ขึ้น การสร้างสถานอนามัยและสถานพยาบาลทั่วทั้งประเทศ การผลิตบุคลากรสาธารณสุขเพิ่มขึ้น
อีกเท่าตัว และการส่งเสริมเทคโนโลยีทางการแพทย์ราคาแพงจากต่างประเทศจำนวนมาก
เป็นต้น³ อย่างไรก็ตามก็ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาสุขภาพให้หมดไปได้ เพราะถ้าหากมองดูวิธีการ
แก้ปัญหาในอดีตจนถึงปัจจุบัน จะพบว่าเป็นการแก้ไขปัญหาที่ปลายเหตุ หรือนำการซ่อมสุขภาพ
มากกว่าการส่งเสริมสุขภาพ กล่าวคือ เน้นการให้การรักษายาบาล หลังจากมีการเจ็บป่วยเกิดขึ้น
แล้ว แต่มิได้มีการส่งเสริมให้เกิดการรู้จักการป้องกันโรคหรือการเจ็บป่วยต่อประชาชนอย่างชัดเจน
และต่อเนื่อง

ปัญหาสุขภาพจึงเป็นปัญหาที่ยังคงอยู่และยากที่จะแก้ไขให้หมดไปได้ ประกอบกับ
สาเหตุหลายประการที่ก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพในสังคมไทยปัจจุบัน ด้วยสภาพวิกฤติของสภาพ
แวดล้อมที่เสื่อมโทรม อันเป็นผลมาจากการเจริญเติบโตทางอุตสาหกรรม การนำเทคโนโลยีมาใช้
ทั้งในภาคอุตสาหกรรมและภาคการเกษตรมากขึ้น ส่งผลให้สิ่งแวดล้อมและทรัพยากร ธรรมชาติ
ถูกทำลายและเสื่อมโทรมลงและมีผลต่อสุขภาพของประชาชน ในขณะที่เดียวกันประชาชนยังต้อง
เผชิญกับวิกฤติทางสังคมมีปัญหาด่าง ๆ เกิดขึ้นในแต่ละวัน เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการ
ว่างงาน ปัญหายาเสพติด ส่งผลต่อสุขภาพจิตและสุขภาพกายของประชาชนให้เสื่อมโทรม ยิ่งไป
กว่านั้นนอกจากที่กล่าวมาแล้ว ประชาชนยังต้องเผชิญกับวิกฤติทางเศรษฐกิจ ทำให้ประชาชนต้อง
แข่งขันกันทำงานเพื่อหาเลี้ยงชีพ ทำให้เกิดปัญหาสุขภาพกายและสุขภาพจิต เช่น เกิดความเครียด
พักผ่อนหรือออกกำลังกายน้อยลง รวมทั้งการเกิดโรคร้ายต่าง ๆ มีโรคระบาดใหม่ ๆ เกิดขึ้นและ
ร้ายแรงมากขึ้น ตลอดจนพฤติกรรมสุขภาพของประชาชน กล่าวคือ ประชาชนมักมีพฤติกรรมเสี่ยง
ที่ก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพ เช่น การสูบบุหรี่ การดื่มสุรา การไม่ออกกำลังกาย หรือการบริโภค
อาหารผิดหลักโภชนาการและมีสารปนเปื้อน เป็นต้น

³ กอง บ.ก.วิชาการ, "กระบวนการค้นคว้าใหม่ในการสร้างเสริมสุขภาพ," วารสารหมออนามัย
13 (มีนาคม-เมษายน 2547):8.

สาเหตุต่าง ๆ เหล่านี้จึงส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนอย่างต่อเนื่อง ถึงแม้ว่าทุก ๆ ฝ่ายได้ให้ความสำคัญและแก้ไขปัญหาสุขภาพ โดยมีการวางแผนและพัฒนาเกี่ยวกับสุขภาพด้านต่าง ๆ แต่ก็เป็นวิธีแก้ปัญหที่ปลายเหตุ และที่สำคัญในส่วนของประชาชน กล่าวคือคนไทยส่วนใหญ่ยังให้ความสนใจสุขภาพเมื่อเกิดความเจ็บป่วย กล่าวคือ จะมองว่าสุขภาพคือความเจ็บป่วย หรือมองว่าสุขภาพนั้นเป็นเรื่องของการแพทย์การสาธารณสุข ซึ่งมีคนจำนวนน้อยที่สนใจสุขภาพในเรื่องการสร้างเสริมสุขภาพ⁴ จากสถิติพบว่าคนไทยเจ็บป่วยเข้าโรงพยาบาลปีละประมาณ 120 ล้านครั้ง ทำให้ประเทศต้องสูญเสียค่าใช้จ่ายรักษาพยาบาลถึงปีละประมาณ 250,000 ล้านบาท ทั้ง ๆ ที่สาเหตุของการเจ็บป่วยส่วนใหญ่สามารถป้องกันได้ทั้งสิ้น⁵

ดังนั้นจำเป็นต้องมีการปฏิรูประบบสุขภาพใหม่ คือ นำความคิดเรื่อง "สร้างนำซ่อม"⁶ มาใช้โดยการส่งเสริมสุขภาพให้มีสุขภาพดีแทนการแก้ปัญหที่ปลายเหตุหรือแก้ไขเมื่อเกิดปัญหาสุขภาพแล้ว ดังเช่นในปี 2543 ได้จัดทำ พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติขึ้น ถือเป็นก้าวเคลื่อนไหวเพื่อการปฏิรูปปรับเปลี่ยนแนวคิดเรื่องสุขภาพมาเน้นที่การร่วมกันสร้างเสริมสุขภาพควบคู่ไปกับการพัฒนาระบบซ่อมสุขภาพให้ดียิ่งขึ้นกว่าเดิม⁷ นอกจากนี้ยังมีการกำหนดแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - พ.ศ. 2549)⁸ ซึ่งนอกจากจะเน้นคนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาในทุกมิติอย่างเป็นองค์รวมแล้ว ยังยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาสุขภาพคนไทยรวมทั้งระบบสุขภาพ โดยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติฉบับที่ 9 ดังนี้

⁴ เรื่องเดียวกัน, น. 8.

⁵ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), เคล็ดลับการอ่านเพื่อสุขภาพ, น. 60.

⁶ คำว่า "สร้างนำซ่อม" เป็นสโลแกนของยุทธศาสตร์การสร้างเสริมสุขภาพ ซึ่งมีที่มาจากการปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติในปี พ.ศ. 2543 โดยได้มีการจัดทำพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติขึ้น เพื่อปรับเปลี่ยนแนวคิดเรื่องสุขภาพใหม่จากเดิมที่เน้นการแก้ไขเมื่อเกิดปัญหาสุขภาพแล้ว มาเป็นการเน้นสร้างเสริมสุขภาพเพื่อให้เกิดสุขภาพที่ดี

⁷ กอง บ.ก.วิชาการ, วารสารหมออนามัย, น. 10.

⁸ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กระทรวงสาธารณสุข, <webmaster@health.moph.go.th>, "แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - พ.ศ. 2549)," <http://www.moph.go.th/ops/health_48/2544_2547.htm>, 6 พฤศจิกายน 2548.

1. เพื่อสร้างระบบสุขภาพเชิงรุกที่มุ่งการสร้างเสริมสุขภาพดี และการคุ้มครองความปลอดภัยของชีวิตและสุขภาพทั้งด้านความปลอดภัยและความมั่นคงของระบบอาหาร ความปลอดภัยด้านสิ่งแวดล้อมและการประกอบอาชีพ การคุ้มครองผู้บริโภคและการป้องกันควบคุมโรค

2. เพื่อสร้างหลักประกันที่ช่วยคุ้มครองสุขภาพของประชาชนจากผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคมและการพัฒนา และการสร้างหลักประกันในการเข้าถึงบริการสุขภาพที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง เสมอภาคและเป็นธรรม โดยเฉพาะคนจนและผู้ด้อยโอกาสในสังคม

3. เพื่อสร้างความเข้มแข็งของปัจเจกบุคคลและครอบครัว ชุมชนและสังคมให้มีศักยภาพในการดูแลและสร้างเสริมสุขภาพ มีการเรียนรู้ มีส่วนร่วมในการสร้างและจัดการระบบสุขภาพ

4. เพื่อสร้างกลไกและมาตรการในการสร้าง แสวงหาและเพิ่มศักยภาพในการคัดกรองการใช้ความรู้และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาสุขภาพ โดยเน้นการวิจัยและพัฒนาเพื่อการใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาสากลและภูมิปัญญาไทยอย่างรู้เท่าทันเพื่อการพึ่งตนเองด้านสุขภาพ

จะเห็นได้ว่า แนวความคิดใหม่เกี่ยวกับสุขภาพและการพัฒนาด้านสุขภาพ จะเน้นที่การส่งเสริมสุขภาพเพื่อให้เกิดสุขภาพที่ดี นอกจากภาครัฐจะมีบทบาทส่งเสริมสุขภาพแล้ว ในส่วนของภาคประชาชนก็ถือเป็นส่วนที่สำคัญ โดยประชาชนต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติเกี่ยวกับสุขภาพใหม่ จากเดิมที่มองว่าสุขภาพเป็นการรักษาเมื่อป่วยเป็นโรคมารับการส่งเสริมสุขภาพให้ตนเอง สิ่งที่ประชาชนสามารถปฏิบัติได้ ก็คือ การดูแลสุขภาพด้วยตนเอง ซึ่งนอกจากจะช่วยให้ประชาชนมีสุขภาพที่ดีแล้ว ยังเป็นทางหนึ่งที่จะช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายรักษาพยาบาลของตนเองและประเทศ

ปัจจุบันนี้เรื่องการส่งเสริมสุขภาพได้รับความสนใจมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากการที่รัฐบาลได้ประกาศให้ปี 2545 - 2546 เป็น "ปีแห่งการสุขภาพ" เพื่อจัดกิจกรรมรณรงค์สร้างสุขภาพอย่างกว้างขวางควบคู่ไปกับการปฏิรูประบบหลักประกันสุขภาพ (30 บาทรักษาทุกโรค) และเพื่อให้ประชาชนตลอดหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐบาลและเอกชน ได้มีส่วนร่วมสนับสนุนให้เกิดการสร้างสุขภาพมากกว่าการซ่อมสุขภาพ⁹

ในส่วนของสื่อมวลชนก็ถือเป็นช่องทางหนึ่งในการเผยแพร่ความรู้แก่ประชาชน และสร้างกระแสให้ประชาชนเกิดความตื่นตัวในเรื่องของการดูแลสุขภาพของตนเอง ผ่านทางสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ทั้งทางสื่อวิทยุ สื่อโทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ หรือสื่อสมัยใหม่อย่างสื่อ

⁹ กอง บ.ก.วิชาการ, วารสารหมออนามัย, น. 11-12.

อินเทอร์เน็ต ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงและก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับข้อมูล ข่าวสารการดูแลสุขภาพของตนเองได้ดียิ่งขึ้น โดยสื่อแต่ละประเภทจะมีข้อดีหรือข้อได้เปรียบในการนำเสนอและเข้าถึงประชาชนแตกต่างกันออกไป กล่าวคือ สื่อวิทยุ จะสามารถเข้าถึงประชาชนได้มาก ไม่จำเป็นที่ประชาชนจะต้องอ่านออกเขียนได้ สามารถฟังไปพร้อมกับทำกิจกรรมอื่นได้ และเครื่องรับวิทยุมีราคาถูก ประชาชนทุกระดับชั้นมีกำลังทรัพย์พอที่จะหาซื้อได้ สื่อโทรทัศน์เป็นสื่อที่ให้ทั้งภาพและเสียงในขณะเดียวกันจึงสามารถให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพของตนเองได้เป็นอย่างดี ส่วนสื่อสิ่งพิมพ์ เป็นสื่อที่คงทน สามารถย้อนกลับมาอ่านข้อมูลได้เท่าที่ต้องการ และสื่ออินเทอร์เน็ตที่ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางทั่วโลก เนื่องจากเป็นแหล่งรวมข้อมูลของระบบเครือข่ายทั่วโลกเข้าไว้ด้วยกัน มีการสื่อสารแบบมัลติมีเดีย คือ สามารถนำเสนอได้ทั้งข้อความ (Text) รูปภาพ เสียงและภาพเคลื่อนไหว อาจกล่าวได้ว่าอินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางการสื่อสารสมัยใหม่ที่สามารถถ่ายทอดความรู้ได้สะดวก รวดเร็ว กว้างไกลยิ่งขึ้น และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารได้อย่างไม่จำกัด ครอบคลุมและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้สะดวกในเวลาอันรวดเร็วด้วยค่าใช้จ่ายที่ต่ำ ถือเป็นคุณสมบัติที่โดดเด่นเหนือช่องทางการสื่อสารประเภทอื่น ๆ

สื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ได้กลายมาเป็นช่องทางการสื่อสารที่สำคัญในการช่วยส่งเสริมสุขภาพของประชาชน เช่น การจัดทำหนังสือของกองโภชนาการ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข เรื่อง "ข้อปฏิบัติการกินอาหารเพื่อสุขภาพที่ดีของคนไทย 9 ข้อ" หรือโภชนบัญญัติ 9 ประการ เป็นหนังสือที่แจกฟรีเพื่อเผยแพร่ความรู้แก่ประชาชนทั่วไปที่สนใจ¹⁰ หรือรายการ Health Station ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 ออกอากาศประจำทุกวันจันทร์ถึงวันพุธ เวลา 09.00 น. เป็นรายการที่ให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ และเปิดโอกาสให้ผู้ชมได้สอบถามข้อสงสัยเกี่ยวกับสุขภาพทางโทรศัพท์ เป็นต้น

สื่ออินเทอร์เน็ตก็เป็นช่องทางการสื่อสารสมัยใหม่ที่นิยมนำมาใช้เพื่อช่วยเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพมากขึ้น ปัจจุบันพบว่ามีเว็บไซต์สุขภาพจำนวนมากทั้งเว็บไซต์สุขภาพของบุคคลและเว็บไซต์สุขภาพของหน่วยงาน ซึ่งเว็บไซต์สุขภาพของบุคคลจะจัดทำโดยบุคลากรทางการแพทย์ เช่น ทันตแพทย์ เกษัชกร หรือบุคคลทั่วไปที่มีความรู้ความสนใจด้านข้อมูลข่าวสาร

¹⁰ บวิสุทธิ ผึ้งผดุง, "พฤติกรรมกรรมการดูแลสุขภาพตนเอง:ศึกษาเฉพาะกรณีเขตกรุงเทพมหานคร," (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542), น. 2.

สุขภาพ ส่วนเว็บไซต์สุขภาพของหน่วยงาน จะเป็นเว็บไซต์ของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน จัดทำขึ้นเพื่อให้บริการข้อมูลด้านสุขภาพแก่ประชาชน กล่าวคือเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านการแพทย์และสาธารณสุขโดยตรง¹¹ เว็บไซต์สุขภาพจะมุ่งให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพด้วยตนเองของประชาชนโดยมีรูปแบบการให้บริการ 5 ประเภทใหญ่ ๆ คือ บริการข้อมูล ความรู้เกี่ยวกับเรื่องโรคและการดูแลสุขภาพ บริการข่าวสารทางการแพทย์ บริการถาม-ตอบปัญหาด้านสุขภาพ บริการรวมคำถามที่พบบ่อย และบริการการเชื่อมต่อไปยังเว็บไซต์สุขภาพอื่น ๆ¹²

การให้บริการข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสุขภาพทางสื่ออินเทอร์เน็ต นับได้ว่าเป็นบริการข้อมูลข่าวสารโดยอาศัยช่องทางการสื่อสารรูปแบบใหม่ที่นิยมและให้บริการอย่างกว้างขวาง รวมทั้งได้พัฒนารูปแบบและเนื้อหาด้านสุขภาพให้มีความหลากหลายมากขึ้น เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพด้วยตนเอง และตอบสนองความต้องการของประชาชนที่ต้องการแสวงหาข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพ

ในการศึกษาเว็บไซต์สุขภาพมีผู้ศึกษามาก่อนหน้าบ้างแล้ว แต่เป็นการรวบรวมรายชื่อเว็บไซต์หรือเว็บเพจสุขภาพ ศึกษารูปแบบการให้บริการ และความคิดเห็นของผู้ที่เคยใช้บริการ อย่างไรก็ตามการศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้อ่านเว็บไซต์สุขภาพยังไม่มีผู้ศึกษาดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “ความคาดหวังและความพึงพอใจในการใช้ประโยชน์ของผู้อ่านเว็บไซต์สุขภาพ” โดยศึกษาว่าผู้อ่านเว็บไซต์สุขภาพมีพฤติกรรมการเปิดอ่านอย่างไร และการที่ผู้อ่านเลือกเปิดรับข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพผ่านทางเว็บไซต์สุขภาพ ผู้อ่านมีความคาดหวังและความพึงพอใจในการใช้ประโยชน์จากการเปิดอ่านเว็บไซต์สุขภาพอย่างไรบ้าง ทั้งนี้ผลวิจัยที่ได้จะทำให้เห็นภาพรวมของความคาดหวังและความพึงพอใจในการใช้ประโยชน์จากการเปิดอ่านเว็บไซต์สุขภาพของประชาชนในกรุงเทพมหานคร และจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการเว็บไซต์ในการวางแผน ปรับปรุง และพัฒนาเว็บไซต์สุขภาพให้เหมาะสมเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน และเป็นประโยชน์ต่อสังคมต่อไป

¹¹ สวรรณมณฑล อวิยวานนท์, “บริการข้อมูลข่าวสารด้านการแพทย์และสาธารณสุขบนอินเทอร์เน็ต,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543), น. 116.

¹² เรื่องเดียวกัน, น. 34-40.

ปัญหาของการศึกษา

1. ผู้อ่านเว็บไซต์สุขภาพมีลักษณะทางประชากรศาสตร์อย่างไร
2. ผู้อ่านเว็บไซต์มีพฤติกรรม的开อ่านเว็บไซต์สุขภาพอย่างไร
3. ผู้อ่านเว็บไซต์มีความคาดหวังในการใช้ประโยชน์จากการเปิดอ่านเว็บไซต์สุขภาพอย่างไร
4. ผู้อ่านเว็บไซต์มีความพึงพอใจในการใช้ประโยชน์จากการเปิดอ่านเว็บไซต์สุขภาพอย่างไร
5. ความคาดหวังในการใช้ประโยชน์มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม的开อ่านเว็บไซต์สุขภาพหรือไม่
6. พฤติกรรม的开อ่านเว็บไซต์สุขภาพมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการใช้ประโยชน์จากการเปิดอ่านเว็บไซต์สุขภาพหรือไม่

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้อ่านเว็บไซต์สุขภาพ
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรม的开อ่านเว็บไซต์สุขภาพของผู้อ่านเว็บไซต์สุขภาพ
3. เพื่อศึกษาความคาดหวังในการใช้ประโยชน์จากการเปิดอ่านเว็บไซต์สุขภาพ
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจในการใช้ประโยชน์จากการเปิดอ่านเว็บไซต์สุขภาพ
5. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังในการใช้ประโยชน์กับพฤติกรรม的开อ่านเว็บไซต์สุขภาพ
6. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรม的开อ่านเว็บไซต์สุขภาพกับความพึงพอใจในการใช้ประโยชน์จากการเปิดอ่านเว็บไซต์สุขภาพ

สมมติฐานของการศึกษา

1. ผู้อ่านเว็บไซต์สุขภาพที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์แตกต่างกัน จะมีความคาดหวังในการใช้ประโยชน์จากการเปิดอ่านเว็บไซต์สุขภาพแตกต่างกัน
2. ผู้อ่านเว็บไซต์สุขภาพที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์แตกต่างกัน จะมีพฤติกรรม的开อ่านเว็บไซต์สุขภาพแตกต่างกัน

3. ผู้อ่านเว็บไซต์สุขภาพที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์แตกต่างกัน จะมีความพึงพอใจในการใช้ประโยชน์จากการเปิดอ่านเว็บไซต์สุขภาพแตกต่างกัน
4. ความคาดหวังในการใช้ประโยชน์จากการเปิดอ่านเว็บไซต์สุขภาพ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเปิดอ่านเว็บไซต์สุขภาพ
5. พฤติกรรมการเปิดอ่านเว็บไซต์สุขภาพ มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการใช้ประโยชน์จากการเปิดอ่านเว็บไซต์สุขภาพ

ขอบเขตของการศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ศึกษาเฉพาะผู้อ่านเว็บไซต์สุขภาพในเขตกรุงเทพมหานคร โดยเก็บข้อมูลในเดือนมกราคม - กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549

นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้อง

เว็บไซต์ หมายถึง ที่อยู่ของข้อมูลข่าวสารในระบบเวปไซด์เวป ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลหลายรูปแบบ เช่น ข้อมูลภาพและข้อมูลเสียง ทั้งนี้ในแต่ละเว็บไซต์จะมีความเป็นเอกภาพทางด้านเนื้อหาของตนเอง

เวปไซด์เวป (www.) หมายถึง รูปแบบการสื่อสารบนอินเทอร์เน็ต เป็นแหล่งรวมข้อมูลของระบบเครือข่ายทั่วโลกเข้าไว้ด้วยกัน มีการสื่อสารแบบมัลติมีเดีย คือ สามารถนำเสนอได้ทั้งข้อความ (Text) รูปภาพ เสียง และภาพเคลื่อนไหว

สุขภาพ ตามความหมายของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้มองมิติด้านสุขภาพเป็นองค์รวมใน 4 มิติ ได้แก่ สุขภาพกาย จิต สังคม และปัญญา

ในงานวิจัยนี้จะมุ่งศึกษาประเด็นของสุขภาพตามความหมายของสุขภาพใน 2 มิติเท่านั้น คือ มิติสุขภาพทางกายซึ่งหมายถึงประเด็นที่เกี่ยวกับสุขภาพกาย วิธีการดูแลตนเองที่ส่งเสริมให้มีสุขภาพแข็งแรง ปราศจากโรค และสุขภาพทางจิตซึ่งหมายถึงประเด็นที่เกี่ยวกับสุขภาพจิต วิธีการดูแลตนเองที่ส่งเสริมให้มีสุขภาพจิตที่ดี มีจิตใจที่มีความสุข ลดความเห็นแก่ตัว และเข้าใจปัญหาต่าง ๆ รวมถึงการแก้ไขปัญหาโดยใช้หลักทางศาสนาเพื่อให้เกิดสุขภาพจิตที่ดี

เว็บไซต์สุขภาพ หมายถึง เว็บไซต์ที่ให้บริการข้อมูลเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพในประเด็นต่าง ๆ ตามความหมายของสุขภาพใน 2 มิติ คือ มิติสุขภาพทางกายและสุขภาพทางจิต เช่น

โรคภัยไข้เจ็บ ครอบครัว ปัญหาชีวิต โภชนาการ ยา และสมุนไพร เป็นต้น รวมถึง เว็บไซต์ของสถานพยาบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ นอกจากนี้ยังเป็นเว็บไซต์ที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับสุขภาพ 4 ด้าน ได้แก่

- การส่งเสริมสุขภาพ หมายถึง พฤติกรรมที่จะรักษาสุขภาพให้แข็งแรงปราศจากความเจ็บป่วย รวมถึงการพยายามหลีกเลี่ยงจากอันตรายต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อสุขภาพ เช่น การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพที่แข็งแรง การไม่ดื่มสุรา เป็นต้น
- การป้องกันและควบคุมโรค หมายถึง พฤติกรรมที่มุ่งป้องกันสุขภาพไม่ให้เกิดความเจ็บป่วยหรือโรคต่าง ๆ เช่น การฉีดวัคซีน การวางแผนครอบครัว เป็นต้น
- การรักษาพยาบาล หมายถึง การให้การรักษาเมื่อเกิดการเจ็บป่วยหรือเสียหายให้หายจากอาการเจ็บป่วยที่เกิดขึ้น เช่น การใช้สมุนไพรรักษาโรค เป็นต้น
- การฟื้นฟูสุขภาพ หมายถึง กระบวนการดูแลสุขภาพและฟื้นฟูร่างกายและจิตใจภายหลังได้รับการรักษาพยาบาล รวมถึงพฤติกรรมดูแลสุขภาพภายหลังการเจ็บป่วย เช่น กายภาพบำบัด เป็นต้น

ผู้อ่านเว็บไซต์สุขภาพ หมายถึง ผู้ที่เคยเข้าเปิดอ่านข้อมูลข่าวสารสุขภาพในเว็บไซต์สุขภาพ รวมถึงผู้ที่นำข้อมูลสุขภาพที่ได้จากการเปิดอ่านไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันด้วย โดยในงานวิจัยนี้จะเก็บข้อมูลจากผู้อ่านเว็บไซต์สุขภาพที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครเท่านั้น

ลักษณะทางประชากรศาสตร์ หมายถึง ลักษณะของผู้อ่านเว็บไซต์สุขภาพในเว็ลด์ไวด์เว็บ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้

พฤติกรรมการเปิดอ่านเว็บไซต์สุขภาพ หมายถึง การเปิดเข้าอ่านเว็บไซต์สุขภาพ โดยพิจารณาจาก ความบ่อยในการเปิดอ่านเว็บไซต์สุขภาพต่อสัปดาห์ และระยะเวลาเฉลี่ยในการเปิดอ่านแต่ละครั้ง

ความคาดหวังในการใช้ประโยชน์จากการเปิดอ่านเว็บไซต์สุขภาพ หมายถึง ความต้องการที่ผู้อ่านเว็บไซต์สุขภาพคาดว่าจะได้รับจากการเปิดอ่านข้อมูลจากเว็บไซต์สุขภาพ โดยแบ่งความคาดหวังในการใช้ประโยชน์จากการเปิดอ่านเว็บไซต์สุขภาพออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. ความคาดหวังในด้านติดตามข่าวสาร ได้แก่ ความคาดหวังในการต้องการข้อมูลการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ช่วยส่งเสริมสุขภาพ ความคาดหวังในการติดตามข้อมูลด้านสุขภาพใหม่ ๆ ความคาดหวังในการต้องการความรู้เกี่ยวกับการรักษาอาการเจ็บป่วย และความคาดหวังในการค้นหาข้อมูลในการฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจที่ถูกต้อง น่าเชื่อถือ

2. ความคาดหวังในด้านความต้องการคำแนะนำ หรือหาข้อมูลประกอบการตัดสินใจ ได้แก่ ความคาดหวังในการนำแนวทางส่งเสริมสุขภาพไปใช้เพื่อให้ร่างกายแข็งแรงอยู่เสมอ ความคาดหวังในการนำข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของอาการเจ็บป่วยไปตรวจหาความผิดปกติของร่างกาย ความคาดหวังในการนำข้อมูลไปใช้ป้องกันปัญหาด้านสุขภาพ ความคาดหวังในการนำคำแนะนำด้านสุขภาพไปรักษาอาการเจ็บป่วยที่ตนหรือคนใกล้ชิดกำลังประสบอยู่ และความคาดหวังในการต้องการคำแนะนำในการฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจ

3. ความคาดหวังในด้านปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ได้แก่ ความคาดหวังในการนำแนวทางการส่งเสริมสุขภาพไปบอกต่อผู้อื่น ความคาดหวังในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของตนในการป้องกันปัญหาด้านสุขภาพกับผู้อื่น ความคาดหวังในการนำการรักษาสุขภาพด้วยวิธีง่าย ๆ ไปแนะนำผู้อื่น และความคาดหวังในการนำข้อมูลการฟื้นฟูสุขภาพไปใช้สนทนากับผู้อื่น

ความพึงพอใจในการใช้ประโยชน์จากการเปิดอ่านเว็บไซต์สุขภาพ หมายถึง ความรู้สึกพึงพอใจต่อข้อมูลที่ได้จากการเปิดอ่านเว็บไซต์สุขภาพ โดยแบ่งความพึงพอใจในการใช้ประโยชน์จากการเปิดอ่านเว็บไซต์สุขภาพ ออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. ความพึงพอใจในการได้รับทราบข่าวสาร ได้แก่ การได้รับข้อมูลการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ช่วยส่งเสริมสุขภาพได้อย่างรวดเร็วและสะดวก การได้รับข้อมูลด้านสุขภาพที่ทันสมัย การได้รับความรู้เกี่ยวกับการรักษาอาการเจ็บป่วยเพิ่มขึ้น และการที่สามารถค้นหาข้อมูลในการฟื้นฟูสุขภาพที่ถูกต้อง เชื่อถือได้

2. ความพึงพอใจในการได้รับคำแนะนำหรือข้อมูลประกอบการตัดสินใจ ได้แก่ การได้รับแนวทางปฏิบัติเพื่อให้ร่างกายแข็งแรงอยู่เสมอ การได้รับทราบลักษณะของอาการเจ็บป่วยเพื่อตรวจหาความผิดปกติของร่างกาย การได้รับข้อมูลไปใช้ป้องกันปัญหาด้านสุขภาพ การได้รับคำแนะนำไปรักษาอาการเจ็บป่วยที่ตนหรือคนใกล้ชิดกำลังประสบอยู่ และการได้รับคำแนะนำในการฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจ

3. ความพึงพอใจในการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ได้แก่ การที่สามารถนำแนวทางการส่งเสริมสุขภาพไปบอกต่อผู้อื่นได้เป็นอย่างดี การที่สามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของตนในการป้องกันปัญหาด้านสุขภาพกับผู้อื่น การที่สามารถนำวิธีการรักษาสุขภาพแบบง่าย ๆ ไปแนะนำผู้อื่นได้หลากหลายวิธี และการที่สามารถนำข้อมูลการฟื้นฟูสุขภาพไปใช้สนทนากับผู้อื่น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงพฤติกรรมกรรมการเปิดอ่าน ความคาดหวังและความพึงพอใจในการใช้ประโยชน์ของผู้อ่านเว็บไซต์สุขภาพ
2. เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับผู้ประกอบการเว็บไซต์ที่ให้บริการเว็บไซต์สุขภาพ ในการวางแผน ปรับปรุงและเว็บไซต์สุขภาพให้เหมาะสม สามารถตอบสนองความต้องการข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นประโยชน์ต่อสังคมต่อไป
3. เพื่อแสดงให้เห็นถึงการศึกษาเกี่ยวกับผู้รับสารกับการเปิดรับสารในสื่ออินเทอร์เน็ต ในเนื้อหาเฉพาะด้าน คือ ด้านสุขภาพ และเป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการเปิดรับสาร ความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้รับสารในสื่อประเภทต่าง ๆ ต่อไป